

Széles Klára

Lászlóffy Aladár kötetéről

Részlet a könyv előszavából

Lászlóffy Aladár (1937–2009) *„életműve olyan szövegkorpusz vagy szövegfolyam, amelynek minden műfaji megnyilatkozása – a jellegmeghatározó lírán kívül a regénytől a novelláig (…) publicisztikától a tanulmányig (…) erudíció és nyelvteremtő ethosz bámulatosan szuverén egységében lélegzik."* – olvashatjuk egyik legutóbbi jellemzésében (Bertha Zoltán, 2014). Az *„örök kultúra létteremtő és létfenntartó lényegét sugallja".* Ahonnan fakad, s amit teremt, az az *„össztörténelmi és történelem fölötti, természeti és természetmélyi, kulturális és kultúrateremtményi univerzum." „Transzhisztorikus, transzkulturális lírai enciklopédizmus"* – folytatódik a kitűnő összefoglalás.

Halála után gazdag hagyaték maradt hátra, köztük ötszáznál több vers, amely nem található életében megjelent köteteiben. A kötet célja ezek közreadása. Felmerült a kérdés, hogy mi legyen a publikálás alapelve. Bizonyára tetszőbb képet mutatna, ha csak a versanyag javát válogattuk volna ki. De a távolibb, alaposabb, irodalomtörténeti perspektívát tartottuk/tartottam szem előtt. Minden kérdésben egyeztettünk Lászlóffy Gyöngyivel, a költő feleségével, özvegyével. Így arra törekedtünk, hogy legalább elvileg „minden papírcetli" olvashatóvá legyen. Ezért bőven akad az olvasnivaló között zsengébb, kevésbé sikerült darab is. Ez abból is adódik, hogy amit a kezünkben tarthatunk, az nagyrészt – de nemcsak –, a költő ezredfordulón, majd ez után született lírája, élete utolsó napjáig. Előkerültek korábbi, sőt egészen korai versek is, amelyek szándékosan, vagy szándéktalanul kimaradtak az eddigi szemlékből. Ezzel a két pólussal nemcsak és nem elsősorban a költészet kezdeteiről és végéről tudunk meg újat, hanem arról is, ami keletkezésének, létezésének egyedi forrása és fenntartó ereje. Így mintegy rivaldafénybe állítható az, ami a legláthatatlanabb, miközben legátütőbben lényegadó, sokszor rejtélyeket adó a versekben. Ilyen például a Lászlóffy Aladárnál jelenlévő, „személyes madártávlat". Az a merész szemszög, az a magaslat ez, ahonnan néz, láttat. Legszembetűnőbb ez a történelem, antropológia, kultúrtörténet képeinél. Ebben a vers együttesben felbukkan, előtérbe kerül maga az az életfordulat is, amikor a fiatal költő megrendülten meg-

éli és megörökíti ennek az adománynak mint elhivatottságnak a megjelenését. A *„szél"* az, ami felkapja és viszi *„messzibbre vitt, mint amennyim / jut a végtelenből. / réges-régen kirepített / már az életemből."* (*Szél,* 1960). De ugyanennek a megrendülésnek folytatása, elfogadása, beteljesülése az, hogy maga *„a végtelen"* élete, lénye részévé lesz: *„beengedtem magamhoz a végtelent."*, *„Elfogadott, rám lehelte üvegét."*, *„nagyravágyó, óriás eszméletem / Félálomban ültet itt a végeken."*, *„Aki ember, végre itt a végtelen / Fókuszában érzi magát jó helyen" (Visszhangok).* Nem véletlen, hogy egymás után szerepelteti ezt a két verset a pálya-meghatározó *Színhelyek* című kötetében (1965). Előkerült és ebben az új kötetben új hangsúllyal kaphat helyet az idézett *Szél*. Maga a költő veszi elő harminc év múltán, hogy 1990-ben, *Versek párhuzama* címen akkor friss pár-verssel egészítse ki, hangsúlyozza újra (*Esti szél,* 1990). Szintén a korábbi versek közül itt található meg az *Aki a költő* (1986), ahol ez a „szél"–„költő" asszociáció metaforikusan közeli, mintegy azonosítás, azonosulás: *„A szél a költő"*.

A hagyatékban talált kéziratanyag válogatás nélküli publikálása azt is magával hozta, hogy homloktérbe kerülhet a Lászlóffy-költészetnek egy másik, szembetűnő jellegzetessége is. Az, hogy nem riad vissza a meghökkentő elme- és képzelet-szökellésektől, sem a talányos, rébusz-szerű versektől. *„Afrikám, finnugorok földje,"* – szólítja meg hazáját (2001). *„Az egybe lehet visszaesni / vagy kiindulni kell az egyből."*– teszi fel máskor a kérdést (*Akadémia,* 2001). *„Alföldi strucc nagyságú varjak / és kalahári kiskutyák."* – kerül egymás mellé két kép a *Kommunikáció* (2001) című versben. Az ilyenfajta versek is helyt kaptak a jelenlegi gyűjteményben.

Lászlóffy Aladár: A végtelen készenlét
Magyar Napló, Fókusz Egyesület
Rádiusz könyvek, sorozatszerkesztő: Jánosi Zoltán
Budapest, 2019